

СОФІЯНЧУК Олександр,
слухач магістратури факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

ЮНІНА Марина,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

ЩОДО ПРОБЛЕМАТИКИ КЛАСИФІКАЦІЇ МЕТОДІВ АЛЬТЕРНАТИВНОГО ВИРІШЕННЯ СПОРІВ

Сучасне суспільство за час існування альтернативних способів вирішення спорів (далі АВС) розробило та застосовує у тому чи іншому вигляді безліч способів врегулювання спорів та їх усіляких комбінацій. Можна виділити основні види: переговори, переговори за участю посередника (facilitated negotiation або facilitation), посередництво (mediation), примирення (conciliation), досудова нарада з врегулювання спору (settlement conference), арбітраж (med-arb), посередництво-незалежний дозвіл (adjudication), міні-процес (minitrial), приватний суд (private judging), «суд із безліччю дверей» (multi-door courthouse), встановлення фактичних обставин справи (fact finding), попередня незалежна оцінка (early neutral evaluation), експертне визначення (висновок) (expert determination), комісії з розгляду спорів (dispute review boards), спрощений суд присяжних (summary jury trial), і навіть можливі інші процедури та його варіації у тому чи іншому зручному для сторін вигляді.

У сучасній вітчизняній системі права немає чіткого уявлення про місце альтернативних примирливих процедур, що може призвести до неправильного розуміння їх правової природи. Це згодом негативно позначиться на практиці застосування та на процесі розвитку АВС [1, с. 30].

Розглядаючи таку велику кількість АВС, необхідно уніфікувати та класифікувати їх. Це необхідно для правильного дослідження механізмів роботи, застосування та впровадження примирних процедур. Так, у своєму дослідженні Біцай А. В. визначає поділ моделей медіації в залежності від інтеграції в судову систему, та ролі третьої сторони і предмету спору [2, с. 85-89]. У той же час Яковлев В. В. погоджується з таким розподілом, і поглиблено аналізує поділ між позасудовою і присудовою моделлю медіації

[3, с. 139-151]. Проте є інші бачення видів медіації та їх класифікацій. Класичний поділ процедур АРС розмежовується на основні та комбіновані. До основних відносять: переговори, посередництво, арбітраж. А з цих основних процедур з'являється за взаємним рішенням сторін велика кількість комбінованих процедур, необхідних та оптимальних для конкретних обставин справи. Можна навести приклади: посередництво-арбітраж; «мінісуд», приватна судова система та багато інших [4, с. 19].

Один із варіантів класифікації пропонує А.І. Вінниця. Він, вивчаючи дані Європейської комісії з питання альтернативного вирішення спорів, приходять до необхідності класифікації АВС щодо ступеня участі у процесі врегулювання третьої сторони. Автор поділяє АВС на дві групи. Перша група містить варіанти процедур, за яких третя сторона залучається до участі у суперечці, в одному випадку з її допомогою погоджується та приймається рішення за фактом спору, обов'язкове для виконання сторонами, а в іншому – третя сторона тільки сприяє вирішенню спору та її дії носять виключно рекомендаційний характер, необов'язковий виконання сторонами спору. До другої групи автор відносить такі процедури, за яких третя сторона бере участь у процесі примирення для допомоги у прийнятті консенсуального рішення між сторонами, і при цьому сама не виробляє власну позицію щодо спору [5, с. 119].

Класифікацію АВС, запропоновану Херсонцевим А.І., вважати повною не зовсім правильно. Хоча класифікація і зачіпає практично всі відомі АРС, але вона втрачає один із найважливіших способів – переговори. Переговори можуть бути двох типів – за участю третьої сторони та без такої. Тому представлена класифікація потребує доопрацювання.

У багатьох країнах світу АВС розвиваються не лише у приватній сфері, а й у державному правосудді. Цей факт дозволяє розділити процедури на дві групи: публічні та приватні [6, с. 25]. Є.І. Носирєва, вивчаючи альтернативні способи врегулювання суперечок у США, приходять до схожих позицій. Вона відносить до приватних процедур переговори, посередництво, міні-суд та інші. Ці процедури відрізняє добровільне рішення їх використання. Другу групу вона називає умовно-публічні процедури та до них відносить ті, що використовуються всередині судової системи (досудовий арбітраж, спрощений суд присяжних тощо) [7, с. 39-41].

Декілька варіантів класифікацій наводить у своїй статті «Теоретичні засади альтернативного вирішення спорів: концепція приватного процесуального права» Г.В. Севастьянов. [8, 104-106] Перша класифікація заснована на порядку застосування процедур АВС: 1) позаюрисдикційний (будь-який із способів АВС); 2) доюрисдикційний (встановлюється законом або угодою сторін і ґрунтується на методі врегулювання правового конфлікту: переговори, примирення, посередництво); 3) юрисдикційний (встановлюється законом і ґрунтується на методі врегулювання конфлікту, наприклад, посередництво). Виходячи з такого поділу, може вийти такий

варіант, що одна процедура за своєю природою підходить відразу до кількох пунктів, наприклад, посередництво. Виходить ця класифікація не процедур АВС, а варіантів їх використання. Друга класифікація представлена Г.В. Севастьяновим, заснована на методі вирішення спору: 1) змагальні (третейський розгляд, міжнародний комерційний арбітраж); 2) консенсуальні (переговори, примирення, посередництво, омбудсмен); 3) рекомендаційні (арбітраж з рекомендаційним рішенням, міні-суд, спрощений суд присяжних, незалежна експертиза щодо встановлення фактичних обставин справи); 4) змішані (посередництво-арбітраж, арбітраж-посередництво, вирішення колективних трудових спорів) [9, с. 104-106].

Класифікація методом вирішення спору дозволяє більш точно розділити процедури АВС. Але й у цьому разі можливі проблеми. Наприклад, процедура може бути змагальною (міні-суд), а рішення буде рекомендаційним. Наступна класифікація Г.В. Севастьянова заснована на обов'язковості застосування способів АВС: обов'язкові, засновані на законі чи міжнародному договорі, а також обов'язкові у досудовому та судовому порядку; добровільні, основний чинник яких є добровільною угодою сторін (переговори, медіація).

Усі класифікації представлені Г.В. Севастьяновим дозволяють розділити АВС, але вони не позбавлені недоліків. Наприклад, не завжди можна точно віднести конкретну процедуру до окремого типу за тією чи іншою класифікацією. Досліджуючи нормативну, навчальну та спеціальну літературу, аналізуючи різні точки зору вчених щодо класифікації альтернативних процедур, можливо представити власну узагальнену класифікацію, засновану на участі третьої особи: 1) без залучення третьої особи до вирішення спору (переговори); 2) із залученням третьої особи до участі у вирішенні спору: а) сприяє вирішенню спору, але не має власної позиції у справі (медіація); б) сприяє вирішенню спору, має власну позицію у справі, але рішення не є обов'язковим (міні-суд, експертний висновок); в) сприяє вирішенню спору, має власну позицію у справі та рішення є обов'язковим для виконання сторонами спору (арбітраж).

Представлена класифікація альтернативних способів урегулювання спорів є узагальненням різних наукових концепцій та праць вчених у цьому напрямі. Вона дозволяє вивчити предмет АВС за допомогою структурно-системного методу дослідження для визначення структури, основних елементів та функціональної спрямованості окремих примирних процедур, що у свою чергу дозволить розробляти найбільш ефективні механізми впровадження та розвитку примирних процедур у суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Макарова С.А. Понятие и правовая природа способов альтернативного разрешения споров как теоретико-правовой категории. Известия Тульского государственного университета. Экономические и юридические науки, 2016. № 4-2. 30 с.
2. Біцай А. В. Моделі медіації у світі та перспективи для України. Право і суспільство.

2013. № 6. С. 85-89.
3. Яковлев В. В. Присудова та позасудова медіація: основні ознаки. Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Сер. : Право, 2017. Вип. 26. С. 139-151.
  4. Arnold T. Why ADR? // Alternative Dispute Resolution: How to Use it Your Advantage. AII – ABA course of study. 1996. 19 p.
  5. Херсонцев А.И. Альтернативное разрешение споров: проблемы правового регулирования и европейский опыт. Российский юридический журнал. 2003. № 3. 119 с.
  6. Штепан П. Альтернативные способы разрешения споров. СПб., 2002. 25 с.
  7. Носырева Е.И. Альтернативное разрешение споров в США. Монографія, 2005. 39–41 с.
  8. Севастьянов Г.В. Теоретические основы альтернативного разрешения споров: концепция частного процессуального права. Хрестоматия альтернативного разрешения споров: уч.-метод. материалы и практические рекомендации. Сост. Г.В. Севастьянов. СПб.: АНО «Редакция журнала «Третейский суд», 2009. 104–106 с.
  9. Севастьянов Г.В. Теоретические основы альтернативного разрешения споров: концепция частного процессуального права. Хрестоматия альтернативного разрешения споров: уч.-метод. материалы и практические рекомендации. Сост. Г.В. Севастьянов. СПб.: АНО «Редакция журнала «Третейский суд», 2009. 104–106 с.
  10. Директива 2008/52/ЕС Європейського парламенту і Ради про деякі аспекти медіації у цивільних та комерційних справах. Міжнародний документ № 2008/52/ЄС від 21.05.2008 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_a95.

СТАНІШЕВСЬКА Даяна,

ТРУСОВА Еліна,

здобувачі вищої освіти Університету
митної справи та фінансів

Науковий керівник:

МІНЧЕНКО Андрій,

кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри цивільного,
господарського та екологічного права
Університету митної справи та фінансів

ПРОБЛЕМАТИКА ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПУ РІВНОСТІ У ПРАВАХ ЧОЛОВІКА ТА ЖІНКИ ПРИ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ: ПРОБЛЕМИ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ

Обриси стереотипу стосовно розподілу сімейних обов'язків все ще невпевнено з'являються на горизонті українців. Фактично з моменту проголошення незалежності проблема гендерної нерівності привертає увагу науковців, активістів та влади. Останніми роками в Україні спостерігаються суттєві зміни у цій сфері, які дають надію на досягнення реальних змін у суспільній та приватній сферах життя суспільства.